

Nr 62.

Ankom till Riksdagens kansli den 5 maj 1911, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för ordnande och bearbetande af vissa utaf friherre Erland Nordenskiöld hopbragta etnografiska samlingar.
(2:a Afd.)

Uti en den 31 mars 1911 aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 181, har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att — under förutsättning att vissa utaf friherre Erland Nordenskiöld under åren 1908—1910 i Argentina och Bolivia hopbragta etnografiska samlingar i enlighet med i statsrådsprotokollet omförmälda, af disponenten Arvid Hernmarck uppställda villkor såsom gifva öfverlämnas till naturhistoriska riksmuseet för att införlifvas med dess samlingar samt under åren 1911 och 1912 blifva af friherre Nordenskiöld fullständigt ordnade och katalogiserade — på extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af högst 6,900 kronor till bestridande af kostnaderna för samlingarnas ordnande och bearbetande.

Till åberopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen i ärendet anført följande:

»I underdånig skrifvelse den 7 december 1910 har vetenskapsakademien meddelat, att disponenten Arvid Hernmarck erbjudit sig att på vissa villkor till naturhistoriska riksmuseets etnografiska afdelning såsom gifva öfverlämna hufvudparten af de etnografiska samlingar, som under åren 1908—1910 af friherre Erland Nordenskiöld insamlats i Argentina och Bolivia.

Innan jag går att återgifva hvad vetenskapsakademien i sin berörda

skrifvelse vidare anført och hemställt, torde jag få redogöra för dels berörda af Hernmarck uppställda villkor dels ock de yttranden, som i ämnet afgifvits af inspektorerna vid riksmuseets etnografiska afdelning, förre riksantikvariern Hans Hildebrand och riksantikvariern Oscar Montelius, samt af intendenten vid etnografiska afdelningen, professorn C. V. Hartman.

I skrifvelse till vetenskapsakademien den 13 september 1910 hade Hernmarck formulerat gäfvovillkoren sålunda:

1:o) Riksmuseet upplåter afgiftsfritt för en tid af två år, räknadt från den 1 januari 1911, lämplig, sund, brandfri lokal, helst å Norrmalm, med minst 150 kvadratmeters golftyta, hvarest samlingarna kunna uppställas i och för bearbetning. Hernmarck förbehåller sig rätt att godkänna denna lokal.

2:o) Riksmuseet tillhandahåller fri belysning, fritt värme, fri städning, fritt vatten samt högst 1,000 kronor per år såsom ersättning till ett biträde samt till materialier.

3:o) Friherre Nordenskiöld äger att fullt själfständigt bearbeta och ordna dessa samlingar.

4:o) Friherre Nordenskiöld äger att ur samlingarna efter egen ompröfning uttaga samtliga dublettnummer, beräknade till cirka 3,000 exemplar, hvilka det är Hernmarcks afsikt att öfverlämna till Göteborgs museum, hvarförutom Hernmarck förbehåller sig rätt att ur samlingarna uttaga ett antal föremål. Resten, cirka 7,000 exemplar, hvilka samtliga kunna betraktas som unika, öfvergår till riksmuseet, hvarest den skall förvaras som en i hufvudsak separat samling, och får ej under någon förvändning afyttras eller på annat sätt afhändas riksmuseet.

5:o) Riksmuseet ansvarar för det belopp af 800 kronor, som samlingarnas ordnande dittills dragit, hvarjämte riksmuseet ansvarar med högst 300 kronor för de kostnader, samlingarna beräknas komma att draga till den 1 januari 1911, samt för flyttningskostnaden till eventuell ny lokal med högst sistnämnda belopp.

Sedermera har Hernmarck i skrifvelse till akademien den 14 november 1910 gjort det tillägg till sagda villkor, att samlingarna skulle i hufvudsak vara uppställda från och med den 1 maj 1913 och sedan tillgängliga för allmänheten, samt att samlingarna för all framtid skulle utan någon som helst inskränkning vara tillgängliga för alla forskare, äfven från andra länder.

Med anledning emellertid af en del erinringar, som professor Hartman i ett den 22 november 1910 afgifvet yttrande framställt med afseende å de sålunda uppställda villkoren för ifrågavarande gäfva, har Hernmarck i

skrifvelse till vetenskapsakademien den 6 december 1910 förklarar, att han medgäfvit följande modifikationer i omförmälda villkor, nämligen:

1:o) Så länge etnografiska museet är begränsadt till sitt nuvarande utrymme, skall från den 1 januari 1913 för den af Hernmarck donerade samlingen reserveras ett utrymme, motsvarande minst 77 kvadratmeters sammanhängande golvyta i utställningslokal för allmänheten. Samlingen skall där hållas separat samt föremålen utväljas och uppställas af friherre Nordenskiöld eller efter hans anvisning.

2:o) När etnografiska museets lokaler utvidgas, skall åt samlingen reserveras ett utrymme, som medgifver utställning för allmänheten af minst tre fjärdedelar af densamma. Samlingen skall därstädes hållas separat under minst 20 år från den dag, den blifvit uppställd. Urvalet och uppställningen skall verkställas af friherre Nordenskiöld eller efter hans anvisning.

3:o) De föremål, som icke kunna uppställas, skola förvaras på sådant sätt, att de alltid äro lätt tillgängliga för forskare.

Därjämte hade Hernmarck fordrat, att akademiens svar å hans ifrågakomna erbjudande skulle vara aflämnadt senast den 1 juni 1911.

Inspektorerna vid riksmuseets etnografiska afdelning hafva den 15 november 1910 yttrat sig i ämnet och i sådant afseende anført, att de tagit kännedom om ifrågavarande samling och funnit densamma vara särdeles betydande samt af så stort vetenskapligt värde, att det syntes synnerligen önskvärdt, att den blefve införlifvad med riksmuseet. Då de flesta af de vid gåfvan fästa villkoren afsåge utgifter, som i alla händelser vore nödvändiga för föremålens iståndsättande samt samlingens ordnande och katalogiserande, ville inspektorerna lifligt tillstyrka vetenskapsakademien att mottaga gåfvan och att vidtaga de åtgärder, som funnes nödiga för att möjliggöra uppfyllandet af de vid erbjudandet fästa villkoren.

Professor Hartman har i sitt förenämnda yttrande — oafsedt de förut antydda erinringarna beträffande gåfvovillkoren — förmått sig lifligt instämma i den af inspektorerna uttryckta önskan, att vetenskapsakademien måtte vidtaga nödiga åtgärder för anskaffande af de medel, som behöfdes för här afsedda ändamål. Hartman hade haft tillfälle att bese samlingarna och funnit, att de vore synnerligen omfattande och värdefulla, enär de representerade flera hittills intet eller föga kända sydamerikanska stammars kultur. De bildade ett unikt studiematerial och blefve för visso en prydnad för riksmuseet.

Jag återkommer nu till vetenskapsakademiens förberörda under-

dåniga skrifvelse i ämnet. Akademien har däri vidare förmålt, att Hernmarck, med anledning af akademiens uttalade önskan att få de uppställda villkoren fixerade till bestämda penningbelopp, i skrifvelse den 16 november 1910 medgifvit, att det belopp, som kräfdes för samlingarnas ordnande och bearbetande, begränsades till högst 6,900 kronor enligt följande af friherre Nordenskiöld uppgjorda kostnadsberäkning.

Kostnader för år 1911.

Ersättning för det belopp, som intill den 1 januari 1911 utbetalts för samlingarnas ordnande,	kronor	1,100: —
Flyttningen af samlingarna från nordiska museet, där de hittills varit inhysta, till ny lokal	»	300: —
Hyra för denna lokal under år 1911	»	1,500: —
Biträde vid samlingarnas ordnande och till materialier	»	1,000: —
Expenser (belysning, värme, städning m. m.)	»	250: —
	Summa kronor	4,150: —

Kostnader för år 1912.

Hyra för lokal	kronor	1,500: —
Biträde och materialier	»	1,000: —
Expenser	»	250: —
	Summa kronor	2,750: —

Härefter anför akademien: Då såväl etnografiska afdelningens inspektorer som dess intendent vitsordat de ifrågavarande samlingarnas stora omfattning och vetenskapliga värde samt det syntes vara en nationell sak att åt riksmuseet bevara det material, som insamlats af en svensk forskare, och då slutligen de ifrågasatta beloppen skulle användas för att göra samlingarna fullt användbara för museet samt akademien ej funne något att invända mot de modifierade villkoren för samlingarnas mottagande, tillåte sig akademien i underdånighet anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1911 års Riksdag att för uppfyllandet af de bestämmelser, som af Hernmarck uppställts för öfverlämnande till naturhistoriska riksmuseet af hufvuddelen af ifrågavarande samlingar, och under villkor att samlingarna under åren 1911 och 1912 genom friherre Nordenskiöld blefve fullständigt ordnade och katalogiserade, på extra stat för år 1912 bevilja ett anslag af högst 6,900 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att däraf under år 1911 utanordna ett belopp af högst 4,150 kronor.

Sedan professor Hartman i skrifvelse till ecklesiastikdepartementet

den 11 mars 1911 framställt vissa betänkligheter mot antagande af det af Hernmarck uppställda villkoret att, när etnografiska museets lokaler utvidgades, åt omförmälda samlingar skulle reserveras ett utrymme, som medgäfvade utställning för allmänheten af minst tre fjärdedelar af desamma, har Hernmarck i skrifvelse till nämnda departement den 28 mars 1911 hemställt, att frågan om föremålens utställande i det blifvande etnografiska museet måtte lösas sålunda, att i den nya byggnaden för samlingarna under tjugu års tid upplätes en golfyta af 150 kvadratmeter, dock högst en femtondedel af hela byggnadens sammanlagda golfyta. Mot detta förslag hafva såväl inspektorerna vid etnografiska afdelningen som professor Hartman förklarar sig icke hafva något att invända.

På grund af hvad sålunda förekommit och då de af Hernmarck uppställda villkoren för ifrågavarande samlingars öfverlämnande till riksmuseet, sådana dessa villkor slutligen affattats, synas mig antagliga samt det belopp, som för ändamålet erfordras, torde kunna anses skäligen ringa i förhållande till samlingarnas vetenskapliga värde, får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen

att — under förutsättning att ifrågavarande utaf friherre Erland Nordenskiöld hopbragta etnografiska samlingar i enlighet med de af disponenten Arvid Hernmarck uppställda villkor såsom gäfvade öfverlämnas till naturhistoriska riksmuseet för att införlifvas med dess samlingar samt under åren 1911 och 1912 blifva af friherre Nordenskiöld fullständigt ordnade och katalogiserade — på extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af högst 6,900 kronor till bestridande af kostnaderna för samlingarnas ordnande och bearbetande.»

På grund af hvad till stöd för framställningen i ärendet anförts och då utskottet icke funnit anledning till erinran mot vare sig det för ändamålet äskade anslaget belopp eller de för samlingarnes öfverlämnande till riksmuseet uppställda villkoren, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må — under förutsättning att vissa utaf friherre Erland Nordenskiöld under åren 1908—1910 i Argentina och Bolivia hopbragta etnografiska samlingar i enlighet med i statsrådsprotokollet omförmälda, af disponenten Arvid Hernmarck uppställda villkor såsom gäfvade öfverlämnas till naturhistoriska riksmuseet för att införlifvas med dess samlingar samt under åren 1911

och 1912 blifva af friherre Nordenskiöld fullständigt ordnade och katalogiserade — på extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af högst 6,900 kronor till bestridande af kostnaderna för samlingarnas ordnande och bearbetande.

Stockholm den 5 maj 1911.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.
